

Радослава КОЛЕВА
Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България

ЛЕКСИКАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ЖЕРТВАТА
НА ТРАФИК НА ХОРА В РАЗКАЗИ
(ИНТЕРВЮТА) ОТ ПЪРВО ЛИЦЕ

Radoslava KOLEVA
St Kliment Ohridski University of Sofia, Bulgaria

LEXICAL DIMENSIONS OF THE VICTIM
OF HUMAN TRAFFICKING IN FIRST-PERSON NARRATIVES
(INTERVIEWS)

This paper aims to consider how a person who has become a victim of human trafficking depicts him-/herself, as well as to comprehend the existence of models of metaphorization related to such people. The text represents an attempt to analyze a language depiction in everyday speech through a study of some first-person narratives (interviews) in Bulgarian and in Polish of people who have been direct participants in this crime.

Keywords: human trafficking; metaphorical scheme; first-person narratives; interviews.

Настоящата статия има за цел да представи езиковите средства, чрез които се самоопределя обектът на престъплението трафик на хора и характеристиките за разговорната реч модели на метафоризация по отношение на това лице, пряк участник в престъплението трафик на хора. Разработката представлява опит за анализ на езиковата картина на света в ежедневието дискурс чрез изследване на разкази (под формата на интервюта, под формата на писмена изповед или под формата на монолог) от първо лице на български език и на полски език. Част от анализирания примери в тази статия са въз основа на анализа на концептуалната метафора според Лейкоф и Джонсън¹, поставени в рамката на теорията за езиковата картина на света според Й. Бартмински², и въз основа на разбирането на основната цел на метафората според Йоланта Мацкевич – а именно да бъде възприемана като явление, отнасящо се преди всичко към на-

---

¹ Лейкоф и Джонсън се отказват от възприемането на метафората като стилистична фигура, а разглеждат метафората като психологически принцип на аналогия, който е присъщ на човешкото мислене. Явленията, които са обикновено абстрактни, започват да се осмислят и възприемат чрез други, които са най-често конкретни.

² Според Бартмински езиковата картина на света може да се представи като комплекс от съждения за света. Тези размишления се проявяват в самия език чрез граматичните форми, лексика, пословици, поговорки, или могат да бъдат имплицирани под формата на езикови текстове.

чина на мислене и даващо възможност за разбиране на една сфера на знание посредством друга³, а друга част от анализа изследва останалите лексикални средства, с които борави жертвата на трафик на хора.

Настоящата разработка анализира и представя различни модели на метафоризация на български език и полски език, които се откриват в 1) лични разкази на лица, преки участници в престъплението трафик на хора под формата на интервюта, проведени между интервюиращ и лицето, обект на престъплението, пред обектива на камера, и поместени на страниците на медии или в социални платформи 2) лични изповеди на лица, преки участници в престъплението трафик на хора, под формата на текст, поместени на страниците на интернет издания 3) лични истории, споделени инкогнито, лицето на обекта на престъплението е скрито, чува се само гласът му. На езиков анализ подлежат думите на лицето, обект на трафика на хора, както и думите, които се явяват вид преразказ в синтезиран вид на историята на лицето, жертва на трафик на хора, защото то самото не е в състояние да се изрази по подходящ начин поради нисък социален или образователен статус.

Личните разкази на български език, които са използвани за лингвистичния анализ в тази разработка, са ситуирани в широка времева рамка – от 2012 г. а до 2021 г. Историите на български език са поместени във видеоплатформата за споделяне – Youtube, на каналите на телевизии (NOVA телевизия, Bulgaria ON AIR, новинарската емисия на телевизия БТВ), на страниците на интернет издания (kriminalno.com, offnews.bg, на Фондация „Да джендър алтернативи“), на страниците на български ежедневник (вестник „Дневник“⁴). Следват лични разкази (интервюта), обект на лингвистичен анализ, на полски език. Историите на полски език, споделени от лица, преки участници и жертви в престъплението трафик на хора, са поместени във видеоплатформата за споделяне – Youtube, на канала на медии (полската телевизия TVN и предаванията: Super Express, Efektu Domina), на канала Ogólnopolska Sieć Organizacji Pozarządowych Przeciwno Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada са поместени серия от видеа, разделени на части, под общото име „Trafikoteka“⁵, страниците на Фондация „La Strada“, на страниците на Sieć Bakhit⁶, които предста-

---

³ Поради тази причина трябва да бъдат изследвани не изолирани езикова метафори, а цели групи, свързани по общ признак на познание на тези същите неща или явления. Всяка от метафорите, принадлежащи към тази група, изгражда определен вариант на тази визия.

⁴ През 2012 г. вестник „Дневник“ започва публикуване на специална поредица от статии, посветени на трафика на хора. Сред тази поредица са и личните истории на няколко жени, жертви на престъплението, които са обект на езиков анализ в настоящата разработка.

⁵ „Trafikoteka“ е сбирка от автентични свидетелства-разкази на жертви на трафика на хора.

⁶ Това е мрежа между религиозни (християнски) организации (ордени) за взаимопомощ, създадена с цел борба и предотвратяване на търговията с хора, както и оказване на помощ на пострадали в резултат на това явление. Членовете на тази мре-

вляват платформа за оказване на помощ и подкрепа на хора, жертви на съвременна форма на робство – трафик на хора.

Разказите, от които е ексцерпиран езиковият материал на български и полски език, са лични истории, които представят принудителна сексуална и трудова експлоатация. Разгледаните лични изповеди разкриват историите на жени, по-рядко на мъже, които се намират в лошо финансово положение (или родени в семейство с такова) и имат ограничени семеен бюджет, отгледани в социални домове или от бабите и дядовците си. Характерен за тях е ниският образователен и социален статус⁷. Обща тенденция в разказите от първо лице на български и полски език е появата на жена или мъж (мил, внимателен, щедър), с които лицата се запознават или по интернет или лично, започват да общуват. Мъжът поднася подаръци на момичето-лицето, което скоро ще бъде обект на трудова или сексуална експлоатация, следват покани за вечери, обещания за помощ за намиране и започване на работа (като камериерка, като гледачка на възрастни хора, работа на строеж, готвачка в кухня), обещания за по-добър живот, който ще позволи на лицето възможност за закупуване на жилище. Лицето се влюбва в мъжа или напълно му се доверява и бива убедено да последва мъжа или хората, които са спечелили доверието на лицето-разказвач, първо до друг град, а после до друга страна. Мъжът или жената се оказват сводници, лицата, които споделят личните си истории, са принудени да проституират (на близки паркинги, по витрини) – за по-добър живот за себе си, за децата си, или да изплатят дълговете, които имат към своите сводници. Те ги отвеждат в Полша, Германия, Италия, Великобритания, Австрия, Гърция, Албания. Често снимките на момичетата са поместени в порносайтове. Отнемат документите им. Едновременно с това лицата преживяват насилие, побоища, издевателства, заплахи, тормоз (психически и физически), кома. Много от лицата, преки участници в престъплението трафик на хора, разказващи за преживяното от тях, са настанени в защитени жилища на неправителствена организация за работа с хора, жертва на трафик и на сексуално насилие, имат консултации с психолози и правят опити да започнат живота си отначало.

При изследването на разказите от първо лице се открояват следните лингвистични особености и метафорични схеми по отношение на лицето, пряко засегнато и въввлечено в престъплението трафик на хора.

жа, която е налице в цяла Полша, са хора, които принадлежат към различни ордени, общности, както и хора, които са отдадени на идеята. Сред тези участници се нареждат и такива, които непосредствено работят с жертви на трафика на хора, работят в различни институции, които оказват помощ, както и хора, ангажирани с превенция и образователно-профилактична цел. Sieć Bakhita съществува от 2011 година.

⁷ Рядко има лица, които в своите разкази споделят, че са с висок социален и материален статус, решават да заминат за друга страна като проява на авантюристичен акт.

Трафикът на хора е затвор:

Аз живях в един затвор от страх и принуда. Не ми беше разрешено да имам никакви чувства.

Трафикът на хора е експлоатация:

1.1. Експлоатация на хора

Funkcjonariusze uwierzyli mi i powiedzieli, że ten facet był złym człowiekiem, który wuzyskiwał ludzi. „Служителите на реда ми повярваха и ми казаха, че този мъж бил лош човек, който експлоатирал хората“.

1.2. Експлоатация на чувства

Ponadto nie chciała stanąć twarzą w twarz z człowiekiem, który wykorzystał jej miłość. Nie zniosłaby tego. „Не искаше да застане лице в лице с човека, който експлоатирал (злоупотребил с) любовта ѝ. Не би го понесла“.

Следващата метафорична схема представя престъплението трафик на хора с маркерите на тежко и измъчващи тялото и душата страдание, непоносими за индивида физически и нравствени мъки – ад. Езиковата репрезентация на разказите разкриват, че лицата са попаднали в ада приживе.

Трафикът на хора е ад:

1.1. Физическо пребиваване (живот) в ада

Осъзнах, че съм в Ада.

Kristina: życie w piekle. / Moje życie było istnym peiektem. „Кристина: живот в ада. / Моят живот беше истински ад“.

1.2. Физическо избавление от ада

Ocalona z piekła. „Оцеляла от ада“.

1.3. Физическо и психическо размиване на усещането за граници на настояща свят и преминаване в ада чрез физическо пропадане

Ziemia usunęła się jej spod nóg. „Земята се продънила изпод краката ѝ“.

1.4. Назоваване на ада чрез антонима му – рай

Raj w Niemczech... to nie była jej bajka. / Po 2 tygodniach raj się skończył. „Рай в Германия... това не била нейната приказка. / След две седмици райят приключил“.

Трафикът на хора е съновидение:

1.1. Кошмар

Кошмар

Koszmar / Zaczął się koszmar. „Кошмар. / Кошмарът започна“.

Трафикът на хора е търговия:

1.1. Даване – получаване на пари за лицето, обект на трафик на хора

Ще ти дам пари, а срещу това Меги ще дойде да работи при мен и така ще покрие дълга ви. / Меги казва, че знае, че той е получил пари за нея. Но това не я притеснява.

1.2. żywy towar – лицето, обект на трафика на хора, е представено като żywy towar (жива стока). Осъществява се търговска сделка (бизнес, biznes) между лице (търговец, handlarz), което продава ценна стока (живи човешки същества, предимно жени) на друг търговецът или купувач, който има за цел да

купи и експлоатира този човек. Сделката може да се категоризира като начин за изкарване на лесни пари. Налице е задълбочаване на метафоричната схема. Наблюдава се детайлизация на обекта и субекта на престъплението трафик на хора.

Ofiara handlarzy / handlujących żywym towarem. „Жертва на търговци / търгуващи с жива стока“

1.3. handlarz kobietami „търговец, търгуващ с жени”

Padłam ofiarą handlarzy kobietami / Handlarzy zabierają ofiarom wszystko. „Станах жертва на търговците на жени“. / Търговците вземаха всичко от жертвите си“.

Handel ludźmi – pewnego rodzaju biznes. Myślę, że w większości przypadków jest to sposób na łatwe pieniądze. „Търговия с хора – определен вид бизнес. Мисля, че до голяма степен това е начин за изкарване на лесни пари“.

Трафикът на хора е покупка:

Спокойно, дори рутинно тя обяснява, че е платила за момичето 500 евро, които някак си трябва да избие. / Докато е в затвора, суенъборът ѝ купува още три момичета. Едното е на 18 г., второто на 19 г., а третата жена – на 32 г.

Dowiedziałam się też że narzeczony zapłacił za mnie 14 krów i kilka innych przedmiotów. „Узнах също, че годеникът е платил за мен 14 крави и няколко други предмета“.

Madam to nic innego jak stręczycielka, czerpiąca zyski z niewolniczej prostytucji kupione od handlarza ludźmi kobiet. „Мадам не е нищо друго освен сводница, извличаща облаги от робската проституция на жени, купени от търговците на хора“.

Трафикът на хора е продажба:

Той всъщност ме е продал за 4 000 лева на мъжа и жената. / Продаде ме на друг човек. / За два месеца момичето е продадено четири пъти.

Познат от село ме уговори, че може да ми намери работа за много пари. Разбрах за какво става въпрос, че ще трябва да си продавам тялото и реших, че трябва да помогна на брат ми, за две седмици мислих първо.

Zostałam sprzedana. / Zostałam sprzedana Madam. „Бях продадена. Бях продадена на Мадам“.

Przemyciona do Europy, sprzedana i umieszczona w domu publicznym. „Превозена (нелегално) до Европа, бях продадена и настанена в публичен дом“.

Po wejściu do domu jej mąż dostał do ręki pieniądze od jakiegoś mężczyzny, a ona została przez dwóch innych brutalnie wciągnięta do innego pomieszczenia. Słyszała tylko kroki odchodzącego „męża“. Szok! Została sprzedana bez żadnego uprzedzenia. „При влизането в дома мъжът ѝ получава пари на ръка от някакъв си мъж, а тя е брутално вкарана в друго помещение от двама други. Чуваха само стъпките на отиващия си „мъж“. Шок! Продадена е без никакви предразсъдъци“.

Лицата, обект на престъплението трафик на хора, са предмети:

1) Загуба на човешки характеристики (лицето-жертва в престъплението трафик на хора е предмет без чувства, без живот)

Вече не бях човек, а предмет.

Była nieludzko traktowana. „Бях третирана по нечовешки начин“.

2) Загуба на усещания, чувства и емоции, поява на състояние на „отсъстващ/отсъстваща“ от физическото тяло

Gdy przywieziono ją do Domu Schronienia jej oczy były smutne, a ona sama jakby nieobecna. „Когато я довели до защитеното жилище, очите ѝ били тъжни, а тя самата сякаш не присъствала“.

3) Загуба на възможността за взимане на самостоятелни решения (всичко се решава от този, на когото лицето е пряко подчинено)

Много го харесвах, казва тя. Много! С него беше добре и затова реших да задържа детето. Обаче сутеньорът не искаше и каза, че трябва да махна бебето. Негово желание беше, не мое. Така реши.

1. Стока:

1.1. Стока, показвана на витрина

Не бяха минали и 24 часа след като бях в Грьонинген и вече стоях на една витрина.

1.2. Стока, показвана в бар

Тогава Стоил започна работа във Варна, в някакъв бар за момичета, каза ми, че мога да работя и аз там като компаньонка.

1.3. Лицето е стока (месо), която се пазарува в месарница

Тези мъже, които вие наричате клиенти, пазаруват, изглеждат нормални и аз бях нещо за купуване като в месарница.

1.4. Стока, за която се плаща

Дойдоха двама, от Хасково бяха, и ме взеха с кола. Платиха ли за мен, не платиха ли... Не знам.

1.5. Стока, която е собственост и има собственик

Новите „собственици“ завели Мария в магазин за дрехи.

1.6. Стока, която бива натоварена и транспортирана от едно място на друго (от една страна в друга)

Около седмица Мария остава в дома на сутеньора си заедно с жена му. Взема предписаните медикаменти, докато спре да кърви, и веднага след като става ясно, че вече може да пътува, е натоварена на микробуса за обратен път към Виена.

Transport kobiety z Nigerii do Włoch kosztuje handlarzy ok. 2000 dolarów. „Транспортът на жени от Нигерия до Италия струва на търговците около 2000 долара“.

1.7. Стока, която се купува, за да донесе още пари

Ile jeszcze handlarze zarobiliby na jej młodym ciele? „Колко още търговците биха спечелили от нейното младо тяло?“

1.8. Стока с определена ценност

Някои от тях имаха психически проблеми, разказва №3. Те му бяха особено „ценни“ защото ги караше да изпълняват т.нар. „екстри“.

1.9. Лицето (стоката) само договаря цената си

Когато сводникът ми звънеше отговарях като използвах кибритена клечка, но никога не можех да затворя сама. Той слушаше каква цена уговарям, какво се случва докато съм с клиент, какво си говоря с него“.

2. Машина

1.1. Използвана от две страни

Не ми беше разрешено да имам никакви чувства. Бях една машина, която се използваше от две страни – от сводника ми и от клиентите ми. При това трябваше винаги да съм положително настроена и готова да услужа.

1.2. Командвана от друго лице (метафорична схема, регистрирана, предимно в примерите на полски език)

Odcięta od świata robiła wszystko, co jej kazali. Bezwiednie, jak maszyna. Przestała nawet czuć ból. „Откъсната от света правила всичкото, каквото ѝ нареждали. Несъзнателно, като машина. Престанала даже да усеща болка.”

Dali ciuchy, malowidła i kazali się przygotować na wieczór, by przyjąć pierwszych klientów. Zaczęła krzyzczeć. tłumaczyć, że przyjechała tylko sprzątać. Nie pomogło. W zamian została pobita. Usłyszała groźby, epitety. Potem kazali jej się napić. Zmuszano ją do tej pracy wiele miesięcy. „Дали ѝ парцалки, гримове и ѝ наредили да се приготви за вечерта, за да посрещне първите клиенти. Започнала да креци. Обяснила, че е пристигнала само, за да чисти. Това не помогнало. Напротив – пребили я. Чувала заплахи, епитети. После ѝ наредили да се напие. Била принудена да работи тази работа много месеци.”

Wszystkie uprowadzone były zmuszane do pracy jako „tirówki”. Dano im ciuchy i zagoniono do pracy. „Всички доведени бяха накарани да работят като проститутки край пътя. Дадени имбяха дрехи и бяха накарани да работят.”

Престъплението трафикът на хора борави с лексикално-семантичното поле на лъжата:

1.1. Подлъгване

Да не се подлъгват на хора от фейсбук-а, ма никога. / Тогава той ме излъга, че в Амстердам има човек, който ще ни уреди.

Obiecywano jej, że pojedzie do lepszego świata, gdzie pomagają takim nigeryjskim sierotom jak ona zdobyć wykształcenie. Rzeczywistość była inna. „Обещавано ѝ било, че ще отиде в по-хубав свят, където помагат на такива нигерийски сираци като нея да получи образование.

1.2. Измама

Zostałam oszukana przez handlarza ludźmi. „Бях измамена от търговеца на хора.”

Okazało się, że te wszystkie obietnice było oszustwem. „Оказа се, че всички обещания са били измама.”

1.3. Предателство

Nawet to, co działo się później - gwałt, szarpanie, wyzwiska – nie bolały tak, jak zdrada jej ukochanego, który okazał się handlarzem ludźmi. To ją totalnie rozbiło. „Дори това, което се случило по-късно – насилие, бой, ругатни – не болели така, както предателството на нейния любим, който се оказал търговец на хора“.

Престъплението трафик на хора борави с лексикално-семантичното поле на жестокостта, издевателството и страха.

1.1. Лексикално-семантичното поле на боя

Би ме в продължение на два дни – сутрин, обед и вечер, спомня си момичето. Почиваше си и започваше отново. Вдигаше ме от сън, за да ме бие. Изкърти ми зъбите, по тялото ми нямаше здраво място, очите ми бяха сини и подпухнали, бъбреците ме боляха непоносимо.

Bili mnie, przywiązywali do łóżka, a potem gwałcili. / Ciągłe bicie, sponiewieranie, kary, nawet już nie wiem za co. „Биха ме, завръзваха ме на леглото, а после ме изнасилваха. / Постоянният бой, ударите, наказанията, дори вече не знам за какво. „/ W zamian została robita. „В отговор била пребита“.

1.2. Лексикално-семантично поле на изтезанието

мъчат беззащитни момичета

1.3. Лексикално-семантично поле на жестокостта

Отваря врата силно, хваща ме за косата и ме блъска в стената./ Отрязаха ми ушите с механични клещи.

От ударите в главата №2 припада и така е откарана в близката болница. Бъбреците ѝ са натъртени от ритниците, а състоянието ѝ е толкова сериозно, че се налага да бъде хоспитализирана.

Byłem kiepskim złodziejem, więc szef wyklinał mnie co wieczór, czasem bił i groził, że skorpie mnie i zostawi na ulicy. „Бях лош крадец и шефът всяка вечер ме псуваше, понякога ме биеше и заплашваше, че ще ме срита и остави на улицата“.

Niezrośnięta warga, okaleczenie twarzy dawało efekt, że ludzie bardziej się litowali. „Незараснала устна, обезобразяването на лицето даде ефект, хората изпитваха по-голямо съжаление“.

Niestety oprawcy byli bez litości. Wciąż wymyślali jakieś kary. / Karana za każdą próbę oporu i nieustannie zastraszana. „За съжаление извършителите били безмилостни. Непрекъснато измисляли някакво наказание“. / „Наказвана за всеки опит за съпротива и непрестанно сплашвана“.

1.4. Лексикално-семантично поле на тормоз (психически и физически)

И почна - тормоз, физически, психически, издевателства, изнасилване... Ей така мина една седмица. / Удряше ме жестоко по лицето, по цялото тяло. Крецеше, че съм боклук, че вече за нищо не ставам, че съм мръсна, долна и никой повече няма да се занимава с мен, спомня си № 3. Бях смазана!

През това време чудовищният терор, на който бях подложена от него по телефона, отново ме прекъриши. Каза ми, че никога повече няма да видя детето си, непрекъснато повтряше, че ще ме залее с киселина, че ще дойде в университета и ще го облепи с плакати, за да знаят всички с какво се занимавам.

1.5. Лексикално-семантично поле на страха и срама

Исках да освободя тези срамни спомени от мен, защото отровата им ме убиваше и е толкова болезнено. / Опитвам, опитвам се да променя живота си и съм намерила подкрепа, но все още живея в този чудовищен страх, който е в мен и е част от мен.

W ciągłym strachu i napięciu, by wyrobić normę, by nie dostać kary. „В постоянен страх и напрежение, за да изработя нормата, за да не получа наказание.

Kazał mi podpisać uroważnienie, żeby on mógł odbierać moją rentę. Bałam się go i zrobiłam to. „Нареди ми да подпиша пълномощно, за да може да прибири пенсията. Страхувах се и го направих“.

1.6. Лексикално-семантично поле на заплахата за убийство

Още един път ми откажи, само още един път и ще ти счупя врата като на онзи боклук. Никои няма да те намери. Ще те хвърля в езерото като нея! Чуваш ли ме? Чуваш ли ме? – продължава да вика Страхил. / След като полицаите си заминават, Ангел я предупреждава кратко и ясно: „Сега ще те убия!“.

Kiedy wyszedł z komisariatu, oni już czekali na niego. Zagrozili mi ponownie i powiedzieli, że jeśli piśnie słówko, to skręcą mi kark. „Когато излязъл от участъка, те вече го причаквали. Заплашили го отново и му казали, че, ако каже и думичка, ще му извият врата.

Лицето, пряк участник в трафика на хора, определя себе си като:

Не съм проститутка, а жертва на потисничество, насилие и експлоатация.

Анализираният обем от лични истории (разкази-интервюта) от първо лице на лица, преки участници и потърпевши от престъплението трафик на хора на български език и полски език задават следните тенденции в начина на езиковата репрезентация в разказите за това престъплението.

При анализ на личните истории от първо лице се наблюдава открояване на нови метафорични схеми в сравнение с вече познати такива от предишни изследвания – а именно – трафикът на хора е експлоатация, трафикът на хора е ад, трафикът на хора е затвор, трафикът на хора е съновидение.

Хората биват затворени при условия, непосилни за физическото им тяло и психика, биват отведени в ограничаващи свободата им пространства. Речникът на Института за български език да дефинира затвора като 1. ‘Място, сграда, помещение, където се затварят, за да изтърпят наказанието си, лица, осъдени на лишаване от свобода.’, 2. ‘Лишаване от свобода на лица, изразено в принудително затваряне като съдебно наказание или мярка при задържане под

стража, арест и под.’. Ограничаването в определено пространство, изразено чрез лексикалните маркировки в полския и българския език, цели да пречупи волята на лицата, преки участници в престъплението трафик на хора, да ги лиши от възможност за съпротива и да наложи волята на лицето, осъществяващо трудовата и сексуалната експлоатация.

Лицата, които споделят своите лични истории, определят трафика на хора като ада и в разказите си го изобразяват едновременно както като ‘място в задгробния свят, където след смъртта душите на грешните са подложени на вечни мъки; пъкъл’ (РБЕ) (според християнските вярвания), като ‘място или обстановка, където пребиваването е непоносимо, мъчително поради различни физически влияния, които силно дразнят, измъчват’ (РБЕ), така и като ‘тежко, мъчително душевно страдание; непоносими нравствени мъки.’ (РБЕ). В личните истории лицата, преки участници в престъплението трафик на хора, споделят, че преминават през няколко етапа – попадат в ада чрез пропадане от границите на земната повърхност, живеят в ада, оцеляват от него. Страданията, които търпят разказващите, се засилват от назоваването на ада посредством неговия антоним – рай.

Трафикът на хора е съновидение и бива назовано пряко чрез лексемите на български и полски език – кошмар и *koszmar*. Личните истории подертат факта, че лицата губят очертанията на действителността, изпадат в състояние на постоянно съновидение, което е отразено в мрачни краски и предствено като тягостно, страшно изживяване, от което е невъзможно лицето да се събуди, респективно да излезе от кошмарното съновидение.

Езиковите маркери, с които боравят лицата, разказващи своите лични истории, предствят настъпване на цялостна деформация на човешката идентичност. Разказващите губят своята стойност и биват подлагани на експлоатация – както на ниво – тяло, така и на ниво чувства. Примерите за метафорични схеми на престъплението трафик на хора като експлоатация на български и полски език доказват сходство в езиковите картини на двата езика по отношение и на тази метафорична схема. Лицата, обект на престъплението трафик на хора, са средство (машина) за пари. Отнети са насилствено техните човешките качества, достойнства и биват превърнати в предмети, с които се работи, които не притежават чувства.

Анализираният обем от лични истории (разкази-интервюта) от първо лице на лица, преки участници и потърпевши от престъплението трафик на хора на български език и полски език задават общи и вече познати от предишни изследвания тенденции по отношение на езиковата репрезентация на това престъпление.

На български и полски език престъплението трафик на хора се метафоризира като доходоносна търговия със стока (човешки тела) между търговец и търговец или между търговец и купувач (*handlarz ludźmi* и сводник). Обектите на трафик на хора са артикул с ценност (те биват излагани на показ (показвани на витрини), с тях се извършва купуване, продаване, размяна. Личните

истории, разкази от първо лице на двата изследвани езика, концептуализират трафик на хора с твърдението за опредметяване, лишаване на човешка стойност и заличаване на идентичността на пряко засегнатите от престъплението. Анализираните фрагменти затвърждават метафоричната схема на български и полски език – трафикът на хора е търговия – като напълно устойчива, защото тя се появява и във вече изследвани дискурси – публицистични текстове, анкети, свързани с трафика на хора на български и полски език.

В личните разкази на полски език се открояват за първи път следните лексикални единици. Това са *tirówka* – *проститутка край пътя*, *bandzior* – *бандюха*, *gang* (*handlarzy*) – *банда (търговци)*. Тези единици, които определяме като нови, обогатяват изследването, защото се отличават с автентичност (появяват се само в личните разкази на лицата, преки участници в престъплението трафик на хора), експресивност (описват по-детайлно ситуацията, в която се намират лицата, поради разговорния стил на лексемите).

При анализа на разгледаните лични истории на български и полски език се открояват и за първи път лексикално-семантични полета на жестокостта, боя, насилието, на страха. Лексикално-семантичните групи са богато илюстрирани. Това се дължи на факта, че едно от основните средства за принуждаване към сексуална и трудова експлоатация са насилието и жестокостта от експлоатация спрямо лицето-жертва. Лексикалните примери, с които си служат жертвите на трафик на хора, се отличават с експресивност, подчертаване на болката и страданието. Боят е неизменна част от превъзпитанието на жертвите и налагане на волята на „господарите – собственици“. Лицата, експлоатиращи жертвите, са безскрупулни, жестоки, лишени от човечност, „животни“, но проявяват човешки садистични наклонности. Страхът е водещ в усещанията на жертвите. Той се заражда при сблъска с непозната среда и неизвестността, както и при вероятност от нараняване (психически и физически) на техни близки. Анализираните езикови фрагменти в личните разкази доказват, че страхът държи лицата, преки участници с престъплението трафик на хора, в подчинение. В лексикално-семантичните групи се наблюдава ясно изразена иденефирентност – страхът парализира, тялото се „разпада“ и се отделя от ума, но чувството за самосъхранение успява да мобилизира личността, за да се реализира бягство.

Приведените анализирани фрагменти от разказите-интервюта представят лицата, обект на престъплението трафик на хора, които определят живота си като съществуване в страх, принуда, породена от насилие и жестокост. Лексикалните особености в техните разкази в първо лице говорят за обезстойността и лицето, въввлечено в това престъпление, пряко назовава себе си като на жертва на потиничество и брутално насилие. Посочените примери доказват, че метафоризацията в речта на лицето, пряк участник в престъплението трафик на хора е многопластова. Тя преминава както през появата на нови метафорични схеми, така през нови за изследването лексикални единици и лексикално-семантични групи. В разказаните лични истории се наблюдава и

придържане към вече познати за цялостното изследване по темата за езика на престъпността метафорични схеми.

БИБЛИОГРАФИЯ

РБЕ: Речник на българския език на Института за български език // **РБЕ:** Rechnik na balgarskiya ezik na Institutata za balgarski ezik < <https://ibl.bas.bg/rbe/> > [12.03.2022]

Станчева 2015: Станчева, Ж. Болен здрав носи. Концептите здраве и болест в българската езикова картина на света. – В: *Научни трудове*. Пловдив: Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Том 53, кн. 1, сб. А, 2015. Филология, 267–281. // **Stancheva 2015:** Stancheva, Zh. Bolen zdrav nosi. Konceptite zdrave i bolest s balgarskata ezikova kartina na sveta. – In: *Nauchni trudove*. Plovdiv: Plovdivski universitet „Paisii Hilendarski“, Vol. 53, Book 1, Part A, 2015, Filologia, 267.281.

Bartmiński, Jerzy 1999: *Językowy obraz świata*. Pod red. Jerzego Bartmińskiego, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1999.

Mackiewicz, Jolanta 1990: Metafora a językowy obraz świata (Na przykładzie metaforyki morskiej). – In: *Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury*, Vol. 3., Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1990, Str. 49–58.

Lakoff, George. Johnson, Mark 1980: *Metaphors we live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1980.

Lakoff, George. 1992: *The Contemporary Theory of Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

Източници за посочените на български и полски език анализирани разкази от първо лице:

<https://btvnovinite.bg/predavanja/tazi-sabota-i-nedelia/pohod-na-svobodata-sresh-tu-trafika-na-hora-edna-ot-zhertvite-razkazva-kak-se-e-promenil-zhivotat-j.html>

<https://dariknews.bg/regioni/plovdiv/zhertvite-na-trafik-na-hora-trqbva-da-progov-orqt-1341496>

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2013/08/05/2114699_trafik_na_hora_det_se_kazva_za_po-dobur_jivot_-/

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2013/08/08/2118373_trafik_na_hora_vurvi_si_ako_mojesh_-_istoriiata_na_tedi/

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2012/10/18/1927869_trafik_na_hora_momiche_2/

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2013/08/07/2117431_trafik_na_hora_detegledachkata_-_istoriiata_na_gergana/

<https://genderalternatives.org/bg/388-vizhte-izpovedta-na-edna-mlada-zhena-zhertva-na-trafik-na-hora>

<https://offnews.bg/obshtestvo/euprotects-trafik-na-hora-razkaz-za-zhertva-i-terapevt-697672.html>

<https://nova.bg/news/view/2019/02/23/241558/%D0%B1%D0%B%D0%B8%D0%B7%D0%BE-50-%D1%85%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D0%B8-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D0%BA-%D0%BD%D0%B0-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0>

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2015/12/22/2672238_mitko_edna_provalena_prodjaba_na_bebe/

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2012/04/18/1809281_trafik_na_hora_sliven_v_kvartal_nadejda_ili_dolnata/

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2012/04/10/1804955_trafik_na_hora_jivotut_kato_chernova/

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2015/12/22/2672238_mitko_edna_provalena_prodejba_na_bebe/

https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2012/04/06/1802945_trafik_na_hora_megi_v_stranata_na_rafika/

<https://www.dw.com/bg/%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%B0-%D0%BE%D1%82-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D1%82-%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8-%D0%BD%D0%B8-%D1%83%D0%B6%D0%B0%D1%81%D1%8F%D0%B2%D0%B0%D1%89-%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%B7/a-58078316>

<https://ibl.bas.bg/rbe>

<https://www.kriminalno.com/%d0%b1%d1%8a%d0%bb%d0%b3%d0%b0%d1%80%d0%ba%d0%b0-%d0%b8%d0%b7%d0%bd%d0%b5%d1%81%d0%b5%d0%bd%d0%b0-%d0%b7%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%81%d1%82%d0%b8%d1%82%d1%83%d1%82%d0%ba%d0%b0-%d0%b8%d1%81%d0%ba/>

<https://offnews.bg/obshtestvo/euprotects-trafik-na-hora-razkaz-za-zhertva-i-terapevt-697672.html>

<http://www.siecbakhita.com>

<https://youtu.be/kDviPZddHMM>

<https://youtu.be/zDe3hQOEndY>

<https://youtu.be/R6NasQ7SBS8>

<https://youtu.be/VokVSowcAiU>

<https://youtu.be/hGvngoeR8TU>

<https://youtu.be/XyUs5prMbjQ>

<https://youtu.be/xcoBoWt0c88>

<https://www.youtube.com/watch?v=WCC-0-dQS18>